

Передплатний індекс 60194

**Володимир
ПАЛЬЦУН**

**Щодня,
щохвилини
з бандитами**

Володимир ПАЛЬЦУН

**ЩОДНЯ,
ЩОХВИЛИНИ
З БАНДИТАМИ**

Ілюстрації
Світлани Урбанської

Київ - 2018

Дружній шарж Олександра Монастирського

Володимир Пальцун — однокурсник, одногрупник і однодумець

Ми з Володею Пальцуном ровесники. Обидва народилися навесні злочасного 37-го року, тільки я в давньому козацькому краї на Миколаївщині, а він у такому ж козацькому краї на Дніпропетровщині. Дякувати долі і, либонь, Божій волі — наші батьки пережили той страшний час і, доки ми не стали дорослими, не ділилися з нами своїми моторошними спогадами. Зате, як і мільйони інших таких же батьків, твердо й непохибно ростили нас у категоричному несприйнятті підлості, підступності та зрадливості...

Мабуть, саме тому і Володимир Пальцун, і я обрали для себе дуже непростий фах — журналістику, найголовніший предмет якої — людина, її честь і совість у протиборстві з тими ж підлістю, підступністю й зрадливістю.

Отож ми стали однокурсниками. Більше того — одногрупни-

ками. А ще більш того — однодумцями, позаяк уже почали розбиратися в деяких тогочасних гаслах, за якими уміло приховувалися все ті ж підлість, підступність і зрадництво — тільки в масштабах цілої країни.

Тим паче, нам було в кого вчитися: передовсім у тогочасного нашого викладача й заразом декана Матвія Михайловича Шестопада — до того ж блискучого памфлетиста-фейлетоніста.

Саме тоді й занурилися ми з головою в глибини сатири та гумору — жанру улюбленого серед людей і ненависного, ще й небезпечного з погляду реакції на нього так званої "керівної еліти".

Тому і стали ми перегодом перчанами — працівниками знаменитого протягом десятиріч сатиричного журналу "Перець", який виходив накладом у три з половиною мільйони примірників і завжди твердо стояв на сторожі правди й захищав людей праці від "елітної" сваволі.

Звісно, були, сказати б, і синяки, і гулі. Але ж було і громадянське, і творче зростання. Володимир Пальцун сформувався як знаний і в Україні, і за її межами журналіст і письменник. Усе його професійне життя пов'язане із Західною Україною. Він живе і трудиться у Львові. Й попри своє придніпровське походження, має такого багатства, оригінальності й милозвучності словарний запас, що перевершив, на мою думку, навіть деяких корінних західняків. А його книжки ніколи не залежуються на магазинних полицях.

Ось почитайте і нову книжку мого побратима Володимира Пальцуна — переконаєтесь.

Володимир ЧЕПІГА,
лауреат літературної премії
імені Юрія Яновського.

МИТНИКА ВЗЯЛИ

Буде і на нашій вулиці свято. Цей заповіт мстивих оптимістів торжествував і уречевлювався в ті незабутні дні і ночі на кожному кроці. Райдужні усмішки розправляли згрубілі зморшки ветеранів, які давно не реагували, вважай, на каустичну соду і післявесільний засіб "Фейрі". А сліди від мордобойів та хірургічних втручань розсмоктувалися на очах. Вулиця світилася щастям. Але не тільки. До глибокої ночі не згасало світло у кухонних вікнах — то вкотре навіть у неблагополучних сім'ях з радістю переповідали один одному деталі події. І це нагадувало післяпівнічні "голубі вогники" застійних часів. Діти почали краще вчитися, бо вчителі нарешті збагнули складність програм і викликали до дошки тільки відмінників. Двірники перестали сваритися за межі ділянок і стали мести свої і чужі території підряд.

На нашу вулицю прийшло свято. Без гасел і транспарантів, без фанерних концертів і безплатної роздачі пива. По дві гальби в одні руки. З порушеним терміном придатності. Здорове, натуральне свято.

Звідки воно нагрянуло, хто першим зауважив цю прекрасну мить і поширив відомості про неї — годі було з'ясувати. Цього не відала навіть бабця Параня, що жила на балконі з тих пір, як оженився і привів невістку старший з онуків. Зрештою, це й не дивно — вона першою хотіла побачити прихід кінця світу, а тут привалило поголовне щастя. Не той, так би мовити, вектор.

А радіти було з чого. Взяли, нарешті, за петельки, за барки, за загривок, за грішне тіло... Не нарікайте, що так багато "за", бо таки ж багатюща мова наша, аби передати втіху з кари мерзотників. Коротше, взяли під білі руки митника.

Це він, колишній сторож бойлерної, пішов далі за фахом і зумів якимось робом влаштуватися митником. І так при

державній брамі добре пішло йому сторожування, що за кілька недоспаних літ він спорудив хату, яка тільки дахом відрізняється від палацу Потоцького — вкрита японською фольгою. І хоч ті куполи спіляють пілотів "боїнгів" при посадці на міському летовищі, але ненавидіти митника стали не через небезпеку в повітрі. І не через ставок з плакучою вербою на острові, який він викопав на колишніх совдепівських фазендах. І не тому, що кохався на нічних са-

лютах і фейерверках. Даремно дехто вважає, що люд дегерували товстозаді джипи і стрімкі "ягуари", якими гасали нащадки митника, а довколишня публіка чекала у засідках, коли можна перескочити вулицю без заїзду до моргу. Не заздрили навіть з того приводу, що університетські екзамени у цих шибеників професори приїжджали приймати на ставковому острові. Бо такі наші люди — вони не пхають носа у приватне життя і вірять у громадське

свято на цілій вулиці.

Людей тривожило, що усі оті статки відволікають митника від виконання службового обов'язку на кордоні. А в цей час, може статися, хтось кудись переправляє контрабанду, обдурює державу щодо мита або, збережи і сохрани нас, якась тать вивозить ікони. А він, митник, має ж усе побачити, виявити, припинити, покласти край...

Ну що ж, зупинили, нарешті, зарозумілого верхогляда і недбайливого службовця, а то розкрадають і вивозять, обдурюють і завозять.

— Ти слухав? — звернувся до мене в автобусі знайомий син сусідньої держави, який чомусь вбачав у мені надію і резерв дружби народів. — Взялі такі етого вашого таможенника. Лет на десять потянет. С конфіскацією!

— Та то не таможенника взяли, — озвався хтось у натовпі. — То Митника.

— Кудя не повернісь, вездє націоналісти, — похитав головою син сусідньої держави. — Не всьо лі равно — митник ілі таможенник?

— Та не однаково, — почувся той же голос. — Іван Митник торгував без дозволу з рук газетами.

...Краще б він цього не говорив. Мене пойняло таке розчарування. Краще було би, якби він був усе-таки таможенником. Ну, засмічую мову. Ну і що? Зате тривало би свято на нашій вулиці.

БАНКРУТСТВО WC

Слюсар Гайдук і кульгавий Зеник відкрили власне діло. Вони не перепродували грецькі лимони і терпіти не могли надприбутків від "Кутузових", "Суворових", "Распутіних" та інших фальшивок алкогольного шовінізму сусідніх держав.

— Треба твердо стояти на національному ґрунті і дбати про найперші потреби народу, — сказав при реєстрації підприємства Зеник, сподіваючись дістати пільговий режим.

Компаньйон Гайдук подумки схвалив цю патріотичну фразу, але водночас суворо засудив її, позаяк мав на систему пільг власну тверду точку зору. Якщо просто, на вигляд вона така: нікому ніколи нізащо нічого.

Кульгавий Зеник і слюсар на цьому ґрунті мали значні засадничі розходження, і якби не ціпок першого, то, можливо, другий спробував би довести переваги своїх поглядів звичайним антидемократичним способом. Ціпок був стримуючим аргументом і в інших спірних моментах їхньої пострадянської доби. Але повернімося до діла, якому вирішили служити суспільству наші підприємці!

Почали вони з таблички "WC". За пачку цигарок її написав доцент кафедри германо-романських мов, котрий побажав залишитись невідомим, боячись прогресивного податку.

Далі справа пішла ще швидше, і за якийсь короткий час вони прибили табличку до дверей будівельного вагончика на важких санях. Переобладнання його зайняло ще менше часу: переробити пересувну робітничу оселю на нужник простіше простого. І невдовзі платний мандрівний туалет вже зайняв у міському пейзажі чільне місце. Розташувався він неподалік кнайпи, що торгувала пивом і дешевими ліверними виробами.

— Золоте місце, — радів Зеник. — Вип'ють, закусять і за

пару хвилин у нас.

На почин колеги безплатно запросили до себе колегу-підприємця, який поруч з рук продавав часопис, з таємною надією, що той на віддяку сприятиме появі у популярному виданні повідомлення про відкриття закладу. І діло, здається, пішло.

Але не так, як хотілося. Наступним клієнтом був огрядний чоловік, однак він теж не заплатив, бо показав посвідчення депутата. Потім приходило пару солдатів, але відомо, хто не любить своєї армії, любитиме чужу. Зеник сказав, що про це ніколи не можна забувати, і звелів гро-

шей з рядового складу не брати.

Нарешті підійшла група вдягнутих у шкірянки рожево-щокіх молодиків, але, перш ніж зайти, вони запросили із собою підприємців. Усередині виходка молодики знахабніли і почали вимагати грошей з них, Гайдука і Зеника, за охорону їхнього бізнесового офісу. Оскільки готівки не було, порозумілися на тому, що на дев'яту вечора рекетири пришлють "інкасатора".

Приходили санітарна інспекція, фонд допомоги східній діаспорі, пожежний нагляд, муніципальна дружина. Зрозуміло, не повними колективами, а окремими представниками з посвідченнями і проводили у закладі кілька щасливих хвилин.

Десь в обідню пору Гайдук зробив запит Зенику, чи є в місті люди, які платили б за послуги?

Зеник і сам почав замислюватися над цим, але наразі бадьоро махнув у бік кнайпи, де вирувала юрба:

— Ось наші дивіденди!

Але "дивіденди" навіть не поглядали у бік WC. Частина їх час від часу користувалася затишком кущів, а ті, хто мав університетський вишкіл, бігали у під'їзди.

Тоді Гайдук з'їздив додому, взяв сокиру і заходився вирубувати кущі. Громада негайно повстала, знайшла серед себе членів партії зелених, які ознайомили підприємців зі штрафними санкціями за самовільні вирубки.

Скандал вдалося пригасити лише після того, як було дозволено "зеленим" без оплати користуватися туалетом. Виявилось, що майже усі належали до цього громадського об'єднання.

— Оце партія! — вигукнув кульгавий Зеник. — Ось хто виграє наступні вибори!

Даремно він сказав це вголос. У натовпі, який пхався туди-сюди через двері, знайшлися симпатичні й інших партій, які зчинили страшний рейвах. Хтось виліз на WC і відкрив мітинг.

На щастя, десь недалеко проходив дільничний, котрий розсіяв юрбу. З тавром душителя народних зборів і свободи слова він, зрештою, теж зайшов до господи. Вийшовши, міліціонер похвалив Гайдука за творчу ініціативу, а Зенику запропонував повідомляти органам правопорядку про настрої мас.

Зрозуміло, він не заплатив.

Потім надійшли якісь дідутани з собачками на шнурках. Вони мали документи пенсіонерів з числа державних службовців, що давали їм пільги буквально на все, окрім їжі й одягу. Потримавши собачок, доки держслужбовці були зайняті, Гайдук і Зеник тимчасово припинили допуск відвідувачів, їх нищівно за це критикували і погрожували вивести на чисту воду, але підприємці були як криця.

— Ватерклозет переповнений, — знайшов пояснення Зеник.

Що він мав на оці — лайно чи відвідувачів — досі не відомо. А спитати немає в кого — WC збанкрутів, і сани кудись поїхали.

КЛЯТІ ПІДПІЛЬНІ МІЛЬЙОНЕРИ

Не думайте, що я оце вилаяв прихованих мільйонерів через те, що встав не з тієї ноги, чи тому, що в інтелігентному товаристві нині так годиться. А на яку я ногу, до речі, маю вставати, якщо праву мені намагалися вивернути п'яткою наперед?! І саме через цих явних мерзотників — підпільних дуків. А які дискусії мають вести інтелігенти, якщо їм затримують зарплатню? А все через те, що отой зловорожий набрід заховав мільйони під паркетом і в опалювальних батареях. І не хоче платити податків. А інтелектуальний загін нації живе з того, що податківці часом когось облопошують і поділяться з професорами та хірургами. Інша річ — відомі багатії. Про них пишуть у газетах, ними займаються суди, вони мають персональну чергу у кілерів, коханок на субтропічних островах... Коротше — повноцінне, а головне — прозоре життя. На відсотки від поцупленого вони утримують на плаву усе духовне життя. І за це їм глибока шана суспільства. Аякже! Ми ж не якісь невдячні поганини.

Та повернімось до підпільників! На початку року сусіда, що жив поверхом вище, продав своє помешкання якомусь фізичному суб'єкту. Той тип відразу тричі залив мою домівку. Без цього, відомо, євроремонт не зробиш, позаяк спочатку треба все зруйнувати.

Я сховався до стоматолога, бо від скреготу у сні викришилися нижні зуби.

Але то дурниця. Суб'єкт згори чомусь не мав свого авта. Слюсар Копанчик, продавець з газетного кіоску багатодітний Бурчак — і ті їздили на якихось зарубіжних градах, а цей, з євроремонтом, ходив з парасолькою до маршрутки. Між іншим, кульгавий Зеник, який все знає, твердить, що нашою маршруткою можна їздити лише за вироком суду, і то по політичній статті, не слабшій за зраду Батьківщини. "Вона мала би ходити на Сибір! — перекона-

ний він. — А твій сусіда зверху видає себе за когось іншого, мовляв, дивіться, який я бідний, але чесний і законслухняний. Не інакше, підпільний мільйонер!"

На нашій вулиці що не скажеш — відразу стає чуткою. За пару днів тільки й чулося: "он пішов мільйонер", "мільйонер вибиває тріпачкою коца" і таке інше.

Якось я повертаюся з роботи і бачу свої двері брутально виваленими, а в хаті страшний погром: ніщо не стоїть і не висить на своєму місці. Дружина, що під'їхала, вмить оцінивши ситуацію, обережно вийшла на балкон, заломила, як мама украденої Роксолани, руки і голосно запитала у всенького світу:

— Людоньки! Що ж це таке?

На це складне запитання відповів той самий Зеник, який прикульгав на звук:

— Не інакше, шукали грошей. І то велику суму, бо за малу фіг хто буде так потіти! І викинь праску, бо наступного разу, як застануть вдома, попечуть п'яти.

За праску вступилася неприємна дружина — а хіба їй шкода чоловічих п'ят?

Тоді Зеник зайшов до кухні і, уздрівши щипці для трощення горіхів, кинув між іншим:

— А оцим будуть катувати, ламаючи пальці.

Ми не встигли викинути зброю садистів, бо раптом побачили на столі записку. Паскудним почерком у ній було написано: "Худобо, прикидаєшся бідаком? Все одно гроші знайдемо". І підпис: "О. Довбуш".

— Ага, — сказав полегшено Зеник, — справа не така й трагічна. Вони твою квартиру переплутали із сусідською — отого підпільного мільйонера.

Треба було щось робити, і я піднявся до сусіда, аби розповісти, що я через нього маю.

— Пане Худобо, — гречно сказав я, подаючи йому записку, — вас знають і вас знайдуть.

— А чому ви думаєте, що це стосується мене? Я не Худо-

ба, я за татом — Риба. До речі, не думайте, що у вас в хаті побував О. Довбуш. То такий злодійський дур. Бачили кіно про "чорну кішку"?

Як він не випендюрався переді мною, а двері відтоді поставив собі сталеві. А я на своїх, як ішов з дому, а також на ніч, чіпляв друкарськи виконану вказівку: "Це не тут, то вище".

Кому треба, відразу зрозуміє.

Котрогось дня я підхопив грип і дрімав з ним під вікном у ліжку. Коли це — бамць! — щось у райдузі зі скляних друзок стрибнуло мені на живіт. Спочатку я подумав, що то від високої температури, але воно почало матюкатися — янголи такого не вміють. Явний хлоп.

А за тим першим ще один, і теж обв'язаний шнурками, лізе у вікно. Лізе і заспокоює: "Все гаразд! Ми — пожежни-

ки. У вас коротке замикання. Зараз буде пожежа". А я на це говорю, що, мабуть, вийшла помилка, бо у мене за борги з того тижня вимкнули струм.

— А це ми зараз побачимо, — говорить перший і обхоплює мою праву ногу своїми крагами і починає викручувати. Але другий, придивившись до інтер'єру, раптом розчаровано каже:

— Це ми знову у тебе, худобо?! Та що ж це робиться!

— Так, — кричу я йому. — І коли ви, невігласи, навчитеся рахувати? Отой чоловік поверхом вище!

За "невігласів" вони дали мені по шиї і забралися через двері геть. Можна було би вважати непорозуміння вичерпаним. Але недавно повернулася із заробітків в Італії пані Леся з сусіднього під'їзду. І взялася робити євроремонт. Вона, звісно, не підпільний мільйонер... Але ті падлюки можуть переплутати не тільки поверхи, а й під'їзди!..

ЩАСЛИВЕ ПОВЕРНЕННЯ АДАМА ДО РАЮ

Насамперед мушу сказати, що Стефа — дуже гарненька молодичка: легка, як синичка, прудка, мов зайчик, щебетлива, як... Утім щодо останнього, то в кожного в голові своє порівняння. А головне — вона якась спокусливо наївна. Хочеться їй допомагати і радити. Писати про неї — рідкісне задоволення. Ви згадайте, з якою гидливістю і ненавистю, ніби надворі й досі панує окупаційний режим, виписують у ЖЕКу довідку, що ви живете у себе вдома. Або інше. Зауважили, з якою роздратованістю проставляють номери вагона та верхньої полицки у вашому залізничному квитку? А я пишу про Стефу з радістю, без стороннього силування й адміністративного ресурсу. Бо нині так мало втішних новин, позитивної інформації. Стефа ж фактично за безцінь дарує соціальний оптимізм. От, приміром, вдома в неї панує нудьга. Чоловік нудиться в передчутті скорочення на роботі. А повертається Стефа з прогулянки — і все починає сяяти радісною надією.

— Щиглику мій, — це вона до насурмленого чоловіка, — ходи-но сюди, Адасику, і поглянь, що я знайшла!

І показує золотий перстень із діамантом.

— Як це? — тетеріє Адам. Наступної миті він припускає, що життя складається не тільки з ідентифікаційного коду та партійних чвар. — Щастить же нам! — вигукує він. — Якщо моїй роботі буде хана, перстеник можна закласти...

Стефа на то — мовчок. Вона сяє. І її світіння триває декілька тижнів. І коли починає тьмяніти, раптом приносить золотий годинник.

— Дивися, що я знайшла! — її очі випромінюють стоватів. Адам, який саме надсилав на сайт парламенту прохання припинити позірний мордобій, кидає склочне заняття й розглядає фірмовий швейцарський дзигарик.

"Це ж треба!" — вдячно полинає думкою до прихильної долі, а вголос:

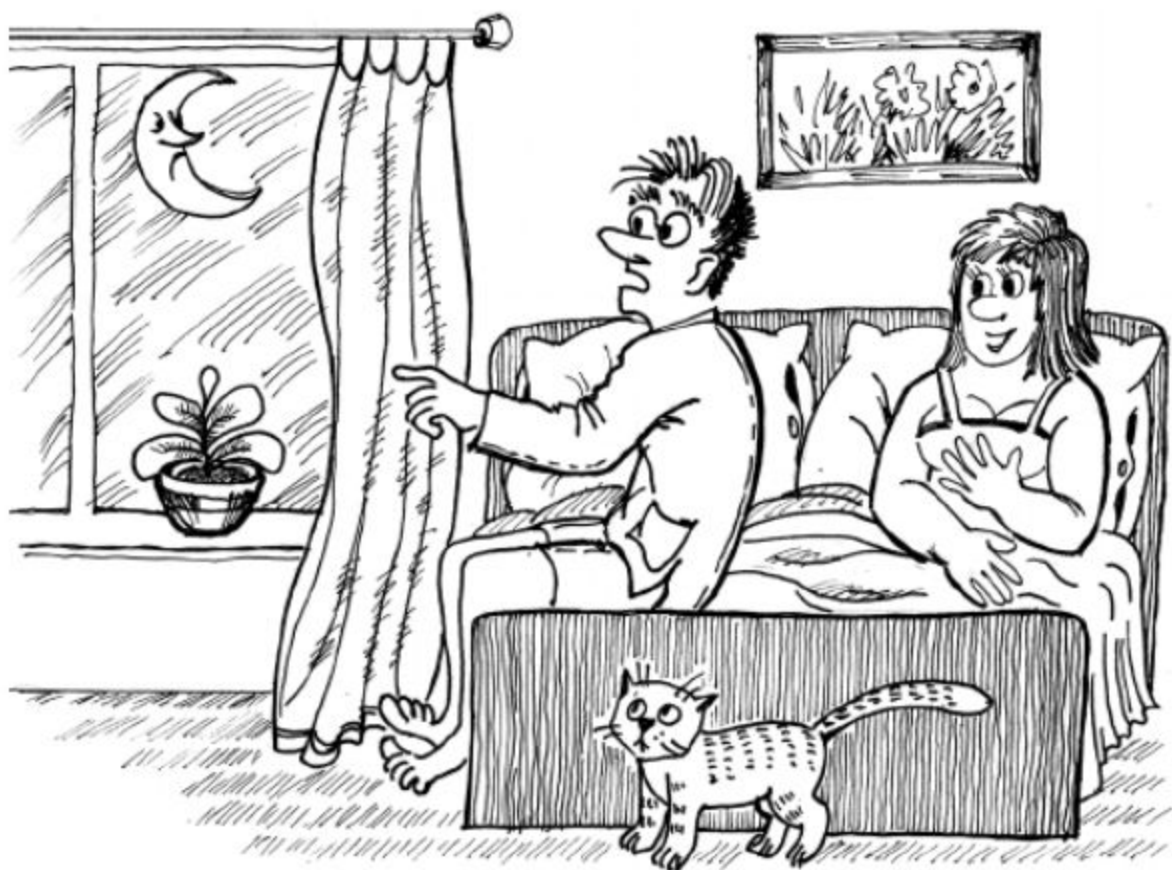
— І де таке надибала?

— Годувала білочку, коли гульк — блищить у траві...

— І що то за роззява лазить тими хабазами? Ти уявляєш, який у неї розпач?!

Але Стефця далека від психологічних тупиків. Вона світиться, і в домі — куточок раю.

А то якось господинька приносить симпатичне манто з

унікальних, попелястих норок.

— Невже й це знайшла? — з підозрою запитує Адам. Холодок недовіри можна пояснити тим, що сам він за все життя знайшов тільки десятку. Але гривні виявилися фальшивими, за що дав підписку про невиїзд.

— Вважай, що знайшла, — світиться Стефа. — На базарі секонд-хенду серед різного шмаття. Яка річ, а коштує копійки!

Узагалі чоловік бачив таку одежину у вітрині бутика для скоробагатків. І на ціннику було зазначено дуже грубі гроші.

Підозри краjali серце, аж поки не зустрівся з подругою Стефи красунею Ірусею.

— Не інакше, як завела собі багатого хахалю, — скаржився він на дружину після повідомлення про манто.

— Пани мої дорогесенькі! — вражено сплеснула долонями Іруся. — Та вона в тебе свята, а ти, ведмедю, — "невір-на"... Я, наприклад, у секонд-хенді викопала собі пальто з бобровим підбоєм. Мій дурень теж побіг до ворожки, найняв студентів, щоб назирці за мною ходили. Ганьба! І поки я для нього не виграла в лотерею "Фольксваген", не давав жити.

Адам зрозумів, що люди створені для щастя. Тріщина в сімейному житті залаталася сама собою. А рай у хату повернувся, коли Стефця пізно ввечері принесла пакет із коштовною розкішною шапкою.

— Хтось у маршрутці забув, — без особливого сіяння діловито повідомила. І з великою втіхою водрузила знахідку на Адамів казанок. — Ти диви, ніби хтось знав твій розмір!

...Нещодавно я зустрівся з Адамом. Він розцвів, у нього чудово йдуть справи. Стефа, виносячи сміття, зовсім випадково знайшла портмоне, набите єврами. І вони відкрили в людному місці мінібар.

— А де ж вона? — запитав я. — Давненько її не бачив.

— Їй привалило щастя — виграла туристичну путівку з відпочинком на тропічних островах, — задоволено потер руки Адам. — Два дні вмовляла, щоб їхав я, а не вона. Кажуть, там рай, але як я можу — мені досить і свого бару. До речі, він називається "Раєм".

ПЛАНИДА РОМКА БУЗЬКА

У долі випадкових пестунів не буває. Вона серйозна дівка — ніякого хаосу, анархії і мітингів. Обирає улюбленців, так би мовити, на довічне... Так і лізе під руку модне нині слівце "ув'язнення". Брись, негідне! Напишемо, як належить, "довічне милування". Отож, щоб повідати про найщасливішу мить у житті Романа Бузька, кілька слів на користь послідовності фортуни.

Його життєвий шлях не передбачав пелюсток троянд і півників. Але, панове, доля! У ніч, коли він просився на світ, у пологовому будинку вибило третю фазу. Запала така темрява, що, як казав головлікар, сліпий мав більше переваг, позаяк зрячий міг вибити очі і зробитись калікою. І за цих мажорних обставин Ромчика переплутали. Інакше він досі мешкав би у Ковбані Горохівського району. І був би волинячкою Іркою Боцюн. А так став правдивим галича-

нином із шляхетної родини підміських слюсарів широкого профілю.

Солодкі роки дитячого щастя Ромко підсумував дуже успішним атестатом зрілості. Взагалі-то вчився він посередньо, а в математиці не знав навіть числа "Пі", але, панове, доля! Вона зробила так, що вчителька, яка уміла найбільш каліграфічно заповнювати атестати, за тиждень перед цим закохалася у фізрука, і звідусіль до неї глипали глюки і підморгували амури. Отож їй не було складно переплутати документ відмінника з Ромковим. Переробляти брак не було жодної можливості — запасні бланки забрали ошустити з вищих організацій, аби охопити середньою освітою депутатів з останніх виборів. Директор школи рвав на фізрукові волосся і по-чорному матюкався, але зрештою втихомирився. Він запросив до кабінету Ромка і примусив поклястися, що той не буде вступати до політехнічного і не наражатиме школу на глум і кпини. Ромко поклявся батьками. Добре, що вони були у нього волиняками. Але хто про то відав, окрім нас з вами! Він вступив до універса на філософію. І таки закінчив його і знайшов теплий куточок у ЖЕКу.

Ну, здається, з описом послідовності долі все гаразд. Приступимо до оповіді про найщасливішу мить Романа. На той час він оженився і став провідним фахівцем бойлерної. За старих часів його вже рекрутували б до партії, а за нинішніх Бузько просто самодіяльно співчував бездомному населенню Гаїті і неприйнятому парламентом бюджету.

Аж тут трапився щасливий випадок. Ні, не з держбюджетом. Сантехнік Василь запропонував замість нього поїхати на курорт Моршин. Путівка, мовляв, може "згоріти", а його, Василя, на жаль, беруть до криміналу. Ромко, як і личить сердечному другові, пішов назустріч. Ще б пак — Моршин! До нього їдуть, летять, пливуть зі всенького світу. Його вода фантастично цілюща. При-

їжджають діряві каструлі, старе луб'я, а за якийсь місяць прощаються на авто- і залізничному вокзалах першосортні легіні і сліпучі молодиці. Зрештою, це знають всі.

Ромко не почувався ламаним ґратом. Печінка в нормі (він ще не довго прожив у шлюбі), підшлункова, щоправда, як Мирося зготує, бувало, барбекю, трохи капризує. Але якщо перестати їсти, а пити "Моршинську"... О, бачите, вода помічна навіть за межами курорту.

Відпочинок так стрімко закінчився, ніби хтось цьвохнув батогом. Роман повертався дужим, як японський джип. Це так про нього казав Василь, який чомусь не потрапив до криміналу, але був дуже вдячний Романові, що виручив у скрутну хвилину. А той всім зустрічним переповідав про перебування в санаторії. І багато хто зрозумів: куди тим Баден-Баденам і Шарм-Ель-Шейхам до нашого Прикарпаття!

А потім до Бузьків завітала украй шалена удача — Мирося народила відразу трійню, ЖЕК почав клопотати про надання сім'ї трикімнатної квартири. (І таки дали. Щоправда, коли діти вже пішли до школи. Але менше з тим). Люди заговорили про ще невивчені до кінця репродуктивні властивості помічної води. Бездітні жінки примусово завозили своїх лайдаків до Моршина. І діло пішло. В опозиції був тільки кульгавий Зеник, який вирахував, що, судячи з місячної відсутності вдома батька, нормальні близнята народилися чомусь восьмимісячними. Мовляв, сантехнік Васька... Взагалі Зеник ніколи не помиляється. Однак щасливої планиди Ромка Бузька він не зупинить. Не на того писок відкрив.

ПОЛІТ ДО ЧОРНОЇ ДІРИ

У маршрутному таксі було трохи задушливо, тобто повністю бракувало кисню. Через це у водія, який не здогадувався, що кисень підтримує горіння, гасла цигарка, він нервувався — плував зі здачею і товкся машиною об бордюри. "І тут не щастить", — думала Леся, у якої день почався, як чорна діра у всесвіті. Цю метафору вона вичитала ще звечора у паскудному для Раків гороскопі.

І таки почалося. Увечері сусідський байстрик всунув у шпарку їхнього замка сірника, і донька, повертаючись з дискотеки, зламала ключ. Довелося вночі викликати слюсаря. А вранці син, у якого сьогодні заліки, сів у маршрутку, що йде не до університету, а везе до цієї безсоромниці Олюні на передмісті. "Як він опанує ту науку?" — з жахом здригалася Леся, маючи на увазі, звісно, здобуття диплома бакалавра, а не любові з Олюнею. "От чому йому завжди не вистачає кишенькових грошей", — міркувала вона. Та й чоловік Микола попався на тому, що крав п'ятірки зі старого радіо, де зберігаються гроші родинного бюджету.

Взагалі з Миколою твориться щось підозріле: він почав привозити з риболовлі товстолобиків, а Марусин чоловік у тому ж таки озері добуває тільки окунців і нікчемних карасиків. Чи не занадто Микольці везе? Може, він на озері і не буває? А сьогодні під ранок повернувся з великим коропом. Вражає й інше — він пахтів дорогими духами "Нефертіті"... І що ж вигадав цей негідник на виправдання? Говорить, що духами він скроплює хробаків — для активізації кльову. "І чим дорожчі духи, тим краща рибка ловиться", — підсумував він, потираючи руки.

Після цього Леся перевірила фінансову цінність радіоточки, і перед нею особливо глибинно постала "чорна діра", наврочена гороскопом, — бракувало солідної суми. І вона, аби Микола не тринькав грошей на нічні походи з в'язкою вудок, забрала гроші зі схованки і склала їх у вели-

кому гамані на поясному ремені. "Слава Богу, хоч це встигла зробити", — намагалася заспокоїти себе жінка, погладжуючи пояс. І раптом у маршрутці істеричний крик:

— Водій, негайно зупиніть!

Це верещала сусідка Лесі, яка ще мить тому, схопившись за ручку в стелі, висіла байдужим кажаном. Водій торохнувся об бордюр і зупинив маршрутку.

— Що сталося? — загарчав він. — У вас почалися роди?

— На ній пояс шахіда! — крикнула, шукаючи виходу, "кажан".

— Терористка, — глухо зітхнув салон, інтуїтивно боячись високою нотою спровокувати самогубцю на останній крок. "Бракувало тільки цього", — подумалось Лесі. Тим часом "кажан", вискочивши з машини, з-за дерева показувала пальцем саме на неї:

— Дивіться, яка витримка, ніби не про неї йдеться!

Малодосвідчені, але сміливі люди схопили Лесю за плечі і повалили на проїжджу частину. Місячи груди і жмучи на талію, вони здерли з неї пояс з грошима. Ще мить, і учасники антитерористичної акції прив'язали її до тролейбусного стовпа. Під надривні сирени під'їхав автобус із загonom "Беркута", посилення різними знавцями терористичних воєн. Вони встановили спостереження, підозрюючи, що в натовпі є одностудці затриманої, і таки схопили ще двох осіб, які подавали руками незрозумілі знаки. Пізніше з'ясувалося, що це були глухонімі, які обмінювалися враженнями.

Під'їхала вантажівка з піском. "Пояс шахіда" — гаманець з грошима — обережно поклали на купу піску і повагом рушили за місто. А "бандитку" взяли до себе контррозвідники...

Уже увечері, коли Леся, як побитий собака, лежала вдома на дивані, по телевізору передали "термінове" повідомлення: "Арешт бомбистів-самогубців на Зеленій". В ньому йшлося про затримання трьох шахідів — двох мужчин і

жінки, які хотіли дестабілізувати порядок у краї. Закінчувався репортаж фразою: "І місто полегшено зітхнуло". Полегшено зітхнула і Леся. Одне її непокоїло: спостерігаючи за собою на екрані, вона раптом виявила, що під час арешту спідниця на ній занадто задиралася догори. "Не той вік, — подумала вона. — Треба переходити на штани. Але... але з іншого боку — не кожен день трапляються чорні діри і тебе бере "Беркут".

ЩОДНЯ, ЩОХВИЛИНИ

З БАНДИТАМИ

Ні-ні, це не спогади про перебування у в'язниці суворого режиму і не прозоріння успішного бізнесовця перед арештом. Це звичайна оповідка мовознавчого штибу. Мене дивує і непокоїть засмічення слов'яної словами з кримінального кодексу. Ось, приміром, вживання слова "бандит" стало значно поширенішим, ніж "добродій" або "шановний". Якщо ж ці останні іменники і вживаються, то переважно для того, щоб своїм благозвуччям замінити тих же "бандитів", "розбійників" чи "аферистів".

Щойно дитя звелось на ніжки — і почало коментувати парламентські подробиці. Через слово від нього чуєш: грабіжники, бандити! Може, когось побачило у фракціях... Хто те знає. Воно ж мале. Але як воно так легко вловило особливість сучасної лексики! Хоча...

Хоча, якщо щиро, як її не вловити, коли живе те маля серед нас. Підняли плату за воду і водовідведення — звідусіль долинає: бандити! Прорвало трубу і тиждень вулицю полоще — знову: бандити!

Це кажуть якісь люди, не ви. Але часом... Пішли ви на базар і нахапалися тих образливих слівців. А чому? Підходите до пані, яка торгує червоними бурячками.

— Чому сьогодні вони у вас дорожчі? — запитуєте.

— А тому, що долар у світі падає.

— Але ж не у нас. Що нам світ? У нас він стійкіший за календар.

— Ти, старий комуняко, знову хочеш відірвати Україну від світу?

— Та я ще не такий старий і не комуняка.

— То або бери, або йди геть! Чого чіпляєшся, як бандит?

Повернувся з бурячками додому. Звітую про витрати. І знаєте, що несподівано говорю? Вгадали. Називаю про-

давщицю буряків бандиткою.

По радіо йде активна і мудра бесіда фахівців з приводу плати за навчання у вищих навчальних закладах. Учасники дуже підготовлені, можуть відповісти на геть усі запитання. Старий кульгавий Зеник, який має диплом ліцею ще з тих часів, коли він називався навіть не ПТУ, а ФЗО, і собі захотів приєднатися до ток-шоу. Дзвонить і запитує:

— А чому це на різних факультетах в університеті плата за навчання неоднакова, відрізняється у п'ять-шість разів? Що, там, де дешевше, наука дурніша у п'ять-шість разів? Чи, може, студенти їсти не хочуть або все уже мають?

Запитання, що й казати, "на засипку". Вчені мужі відповідають, як по нотах. Діалог триває. Щоправда, він якийсь рваний — одні щебечуть, а старий кульгавий Зеник, який хоче дати освіту онуку, шепоче: "І там бандити". Кого він має на увазі — панів професорів чи татусів, які за своїх діток платять найбільше? Того він не говорить. Говорить тільки оте смітне слово.

У Львові роками хтось псує повітря. Стоять, милуються старими каплицями і кам'яницями туристи, і раптом — бац! Повіяло таким сірководнем, що публіка починає підозріло роздивлятися на сусідів. А останнім часом поширився той таємничий сморід аж до околиці, мешканці якої ще недавно кепкували з "центрових", мовляв, так тій шляхті і треба, а ми тут розкошуємо на польових вітрах. І це сталося на Науковій, де раніше лише трошки тхнуло будівельними аферами і порохом китайських петард, якими пізніми вечорами салютують під кафе і ресторанами придуркуваті від грошви крамарі.

Тьху, знову згадав людей, яких краяни, що вклалися спати, називають бандитами. А розбуджені діти і собі кричать: розбійники, чахлики!

Отак приборкали гординю "науковців". Здається, пора закруглятися, бо я сам з Наукової — щоб ніхто не помис-

лив, що моєю рукою водить помста. Але, стривайте, згадав почуте в маршрутці.

Чоловік раненько поїхав на озеро рибалити. Однак не клювало, і він дочасно повернувся додому. І, Боже порятуй, застав благовірну у ліжку з якимось зухом.

— Хто це?! — роздратовано звернувся до дружини.

— Мій чоловік має право знати все, — сказала та до коханця. — Як тебе звати, бандите?

ЯК МИ ЛАПАЛИ ЗЛОДІЯ

Не встигли тоста дослухати, як у двері подзвонили.

— Ви тут гуляєте, — за хвилину з коридора почувся високий жіночий голос, — а там Влодко з Петром злодія затримують. На балкон до Юрасиків ліз...

На диво, ніхто з Юрасиків — ні він, ні вона, — навіть не змінили поз. Вони продовжували зручно сидіти за штахетником пляшок, ніби мова йшла про те, що грабують не їх. Я не витримав і звернувся до Юрасиків.

— Між іншим, — сказав я їм, — злодій був на вашому балконі, а не на сусідському. То хоча б вийшли, глянули, що поцупив.

— Брехня, — перервав мене Юрасик, — синя брехня. Ніхто нічого не цупив, бо в нас нічого не можна вкрати. Тиждень тому ми з Юльцею хотіли розлучатися і порозвозили все майно до батьків. Спимо на моєму студентському чемодані.

— Так, так, — підхопила язиката Юльця. — Що, ми не бачили злодія? Щодень по теліку... Якщо вже кому треба йти дивитись на злодія, то тільки вам, тамаді. Ви так цікаво розповідаєте, от і розкажете всім.

Хоч моє єство протестувало, весь загал висловився за те, щоб познайомитись із злодієм пішов я.

— А хто ж буде керувати столом? — використав я козир. — Ви ж мене обирали...

— Та якось обійдемося, — легковажно загаласувала ва-тага.

Я востаннє глянув на стіл і, накинувши наопашки куртку, пішов.

За рогом стояло троє: довготелесий здоровань і двоє дрібніших — Влодко і Петро. З чорного неба сіявся дощик, під ногами було слизько.

Не встиг я привітатись, як Петро сказав:

— От добре, що ти прийшов. Міліцію вже викликали. До

її приїзду треба припилювати ось цього варнака, — він показав пальцем на здорованя, — а я зараз...

Це були його останні слова: пішов і вже не повернувся.

Невдовзі з-за рогу вийшла Влодкова дружина і почала вимагати, щоб чоловік допоміг їй прибити каблук.

І Влодко пішов. Я ще довго чув їхню якусь дуже фальшиву розмову, аж поки їх не поглинув під'їзд.

— Ну що, — сказав злодій, коли ми лишилися наодинці, — скоро ваша міліція приїде?

Я нічого не відповів, бо це могла бути провокація. Скажеш йому щось не так, а він — по шії.

— Слухайте, вам що, позакладало?

Злодій насувався на мене, а я непомітно для нього вимірював очима відстань до сміттєвих баків. "Він про них

не знає, — міркував я, — отож, зашпортається за якийсь і впаде, а я тим часом як побіжу..." Мене брала тривожна нудьга. "Ну, чому, — билася думка, — я тут серед багна, мокрий до п'ят, стою з якимось рецидивістом?.."

— Слухайте, — звернувся я до злодія, — а чому б вам не драпонути?

— Це від кого? — саркастично кинув він. — Я міг би просто піти геть, але у вашому клятому районі на кожному кроці — яма.

— Ну то залишайтесь, а я сам піду... — сказав я, але він не дав докінчити.

— Е, ні, приятелю, не вийде!

— А може, зі мною підніметесь у п'яту квартиру? — стрелила рятівна думка. — У нас вечірка, чудове товариство, багатий стіл... Ну? Я вас запрошую, є що випити... Поки приїде міліція...

— Я не алкоголік, щоб лазити по чужих халупах.

— Але ж лазили, — вирвалося у мене і, щоб пом'якшити враження, додав: — Ви якийсь дивак. Ну, чого вам заманулося... е-е... відвідати Юрасиків?

— А я до них і не ліз. На холеру мені ваші Юрасики?! Отут мала б жити Тетяночка, але в цьому безликому районі всі будинки однакові...

Він затих. А мені відразу полегшало.

— То ви, значить, і не злодій? Так би мовити, до коханої йшли?

— А то б я оце стояв з вами! Хотів я Тетяночці сюрприз зробити...

Він не закінчив, бо нас освітила машина. З неї вискочило троє. Судячи з відшліфованих рухів — митці своєї справи. Не роздумуючи й хвилини, вони підхопили мене під руки і вкинули в буду. Міліціонери, дякуючи за допомогу, трясли здорованю руку.

— Ні, ні, навіщо ж вам з нами їхати! Коли треба буде, ми вас викличемо, — сказали йому, коли той намагався сісти

в буду.

Ще мить — і ми тряслися на ковбаннях. Один з "митців" тримав мене за комір.

— Та ви що? — репетував я. — Треба було брати отого, а не мене. Або взагалі — нікого.

"Митці" весело розсміялися.

— То це, значить, ви пильнували отого здорованя, а не він вас? Скільки у вас кілограмів? Певно, з сорок вісім? Всі "балконники" і "форточники" дуже портативні.

Я ще і ще раз хотів довести, що я тамада з вечірки, але марно.

— Буде у вас сьогодні вечірка, — суворо кинув сержант.

...Все зрештою ніби владналося. А оце недавно зустрів Юрасика. Згадує, що дуже весело пройшла вечірка. Після того, як я пішов, душею колективу став новачок, якого я нібито прислав замість себе.

— Здоровий такий, а до чого дотепний. Прийшов і каже, що в таку пору він все одно на тверезу голову не вийде з нашого району, то, мовляв, хоче трохи гульнути, а потім уже й рушати.

— До речі, — додав Юрасик, — він жалкував, що ти кудись сам без нього поїхав.

ЗНІМІТЬ РЕЙТУЗИ, І БУДЕ СОНЯЧНО

Коли телевізійна "чорнуха-порнуха" дістає так, що радієш вимкненню струму, коли істеричні голоси з парламенту доводять до психозу навіть байдужого до мирської суєти старого сусідського сенбернара, коли екранні "зірки естради" не мають не тільки голосу і слуху, а й олії в голові, коли...

А пропади воно пропадом! Вимкніть телевізор, порвіть на туалетні квадрати свою улюблену газету "Кольорові картинки", упахайте кляпа "колгоспнику", який другу добу передає одні й ті ж "останні вісті". І затиштесь. Ляжте на канапу, але головою до вікна, аби не бачити покидьків, які летять і летять з верхніх поверхів перед вашим вікном. Не нервуйтеся. Краще спокійно подумайте об тім, а куди б вони мали летіти? У вирій? Адже це мешканці вашого приватизованого під'їзду заварили дверцята у сміттепроводі — щоб створити нестерпні умови для тарганів. Отож, жуччя змушене ходити на гостини один до одного вентиляційними трубами, покидьки ширяють за шибою, а принесені вітрами дамські рейтузи на акації кожного дня після третьої роблять повне затемнення сонця.

Ви все це знаєте.

Ви лежите на канапі.

Ви поступово, знімаєте з себе стрес.

Але він уп'явся у вас з усієї моці. Хочеться щось різати по саму колодочку і бити навідліг. Це — добра ознака. Ви — на шляху до доброго настрою. Негайно хапайте головку білокачанної капусти, і січіть! Коліть! Розпанахуйте! А посічене бийте кулаками.

Десять хвилин, і у вас все гаразд, Стрес знято, маєте цілу миску чудового капустаного салату. Якщо лишилися сили, посоліть.

Пам'ятайте: у капусті є все, аби зміцнити ваше здоров'я.
Капусту їли найгарніші жінки рідного краю — Ярославна, Роксолана і Руслана Писанка.

Капусту люблять невтомні у коханні кролики і цап з Рави-Руської.

Все чудово. Жінка вас лоскоче за вухом, а сусід раптом приносить гривню, позичену ще під час розквіту Майдану.

Життя, холеро, непогана штука! Тільки не забудьте на ту гривню купити капусти. На завтра.

Дуже допомагають від самогубства також столові бурячки. Але з ними більше клопотів. Треба вміти вибрати сорт.

Кращі, на перший погляд, великі і м'ясисті. Є що пошпурити об стінку... Але уникайте їх. У них недостатньо насичений сік — жовтавий, брудно-малиновий... Поспитайте на базарі темних бурячків польської селекції. Ото річ! На Заході, панове, не все підробне і зроблене з хімії! Соком отих маленьких бурячків можна малювати різанину на Куликовому полі, старий радянський паспорт і страчену перед Великоднем свиню.

Остання ознака повинна вам особливо припасти до смаку. Не тому, що любите шкварки, а через те, що людська і свиняча кров, як і їхні погляди на світ, дуже подібні.

Ще до того, як вас остаточно дістане телевізійна "чорнуха-порнуха", до того, як завиє сусідський сенбернар, а "зірка естради" викличе відчуття неминучої катастрофи... Ще до того ви повинні поставити бурячки на плиту і варити аж до стану старої пантофлі.

Якщо все це зроблено, не лягайте на канапу головою до вікна, не кидайтесь на капусту, не гнівіть тарганів, а тремтливими руками візьміть зварений овоч і йдіть з ним до народу.

Он бачите мордатого молодика за кермом білого "Мерса"?! Так, він регоче, мабуть, розповідає анекдот, почутий на Сейшельських островах. Цій худобі весело, а вас тіпає. Підійдіть впритул до машини і непомітно розбийте маленький бурячок польської селекції об передній бампер. А ще краще — об радіатор. Тепер хай їде. На розі з рябою паличкою стоїть сержант Ковальчук. Він давно мріє затримати негідника, який збив людину і втік з місця пригоди.

Я певний, коли мордатого витягатимуть із салона "Мерса", ваш настрій поліпшиться, стресовий стан послабне.

Коли машину волочитимуть на арештмайданчик, станьте морально вище за морданя і висловіть йому співчуття. До вас повернеться самоповага. День-два ви зможете без шкоди для здоров'я спостерігати світ.

Запас бурячків, як і капусти, краще тримати на нижній

поличці холодильника. Вони, а ще картопля, порятують вас від безлічі непродуманих дій і гарячкових рішень. Загалом — стресів.

Питаєте, як діє бульба? Повної картини сьогодні не маю змоги намалювати. Скажу лише: якщо за один раз з'їсти чавунну пательню смаженої або каструлю вареної, дія бараболь стає наркотичною.

Вам чхати на сміттєпровід.

Вам до лампочки телепередачі.

Вам добре, затишно.

Вас голубить спокій і тиха радість.

Вам плювати, нарешті, на затемнення сонця від рейтузів. І антикризові дебати.

ДОРОЖНЯ КАРТА НА ЩОДЕНЬ

Тиха, цнотлива студентка Галя пару разів на рік впадала у справжній шал розпусти. Це траплялося на екзаменах і складанні заліків. Вона сідала за стіл і так заковувала спідницю, що перекинуті нога на ногу діяли на чоловічий молодняк сильніше за "Оголену маху" Франціско Гойї чи "Юдіф" Джорджоне. До речі, Галя теж була брюнеткою, що посилювало еротичний вплив.

— Бачиш, — гомоніли заздрісні студентки, — у потишках чорт сидить.

Але якось підстаркуватий викладач, аби зігріти студену кров, спокусився побаченням здалеку і підсів до Галининої ноги, щоб конкретніше пригадати силу призабутого. Але вік дався взнаки, і він угледів поруч не грацію амурної чаклунки, а рядки формул на тілі і записи складних хімічних реакцій.

— Заберіть шпаргалку! — зарепетував екзаменатор. Але студена кров відразу ж підказала, що дівчина не може отак відразу позбутися стегон. Тоді він вхопив її за ногу, намагаючись руками стерти "шпори". Однак за мить та ж кров зупинила захисника знань, підказавши, що є стаття за згвалтування. А ще таке цинічне, в людному місці... Коротше, Галя за якусь мить дістала четвірку і побігла їсти морозиво, а професора відтоді студяги не називали інакше, як статевим гангстером.

До чого ці рядки? А для того, аби ще раз наочно продемонструвати вплив помічного слова, усного чи записаного навіть формулою на нозі, на наше життя. Хто знає його силу, давно називає такі підказки не брутальною шпаргалкою, а шанобливо означає дороговказом або, на західний манір, дорожньою картою. Звісно, у нас мова не про дорожні карти подолання політичних криз у столиці (на периферіях вони якось не вдаються) чи збереження миру у всьому світі. Тим більше, що справжні і цінні дороговкази

мають рекламний характер. Це не баляси політиків. І що важливо — вони вчать оптимізму. Приміром, коли ви їздили на село по бульбу, у вас з дому винесли меблі і демонтували сантехніку. Не розпачайте. Підніміть вказівного пальця і втішено скажіть "Нарешті!" Спокійно смажте бульбу і за мить почуєте по радіо, побачите по телевізору свою "дорожню карту" — пана запрошують у "Маркет", де на вас давно чекають дивани нового покоління. Що там ще у вас украли? Унітаз? Дрібниця! Маєте великий вибір в "Імперії унітазів". До вечора завезуть додому, а вранці ви

вже будете читати газети саме там, де і належить. А якщо вам, наприклад, випадково вибили зуби. Не скигліть і не називайте краян бандитами. Зайдіть до висококваліфікованих фахівців і виберіть найновіші зубопротезні мате-

ріали. Вони зроблять вашу усмішку абсолютно "голівудською", яка особливо подобається юначкам (якщо ви чоловік) і легіням (якщо ви жінка).

Боже, яка щаслива дорожня карта, яке попереду життя!

Але якщо ви зауважили, що попереду не життя, а куряче кашпо, Боже борони думати про віршовку із зашморгом чи робити засідку зі шматком арматури під мостом. Ну, подумаєш, немає грошей, не пофортунило! Шукайте прихильність фортуни у банку на центральному проспекті. Там за хвилину знайдете потужний банк з твердим єврокапіталом. Річні відсотки просто смішні. Закладайте свою нерухомість і живіть, як пан Коцький.

Остання підказка для вражених недовірою місцями може здатися фальшивою, мовляв, банк гавкне, хату заберуть за несплачені кредити... Стоп! А якщо таке трапиться, маємо інші дорожні карти. Ви не знайдете кращого відпочинку, ніж походи у печери на Тернопільщині. Вам не захочеться звідти повертатися. Або інакше — тисячі людей шукають щасливих хвилин біля решток високогірної фортеці Тустань у Карпатах. Цілюще повітря, казкові краєвиди пробудять у вас кров нащадка героїчних лицарів. Маршрутки туди ходять.

Я боюся іншого: коли виявиться занадто багато нащадків лицарів, а це не виключено, то місця у печерах і на руїнах фортець для усіх забракне. А я ж іще вчора мав бажання стати спелеологом і приміряти іржаву кольчугу. До чого б це? І нема на то ні дороговказа, ні шпаргалки.

ВАРІАНТИ ФОРТУНИ

Варіант I

— Ви не підкажете, як добратися до центру?

Інтелігентний чоловік літ п'ятдесяти нахилив голову до молодиці, чекаючи на відповідь. Але вона почулася з іншого боку:

— А ви що, приїжджий?

— Не був би приїжджим, не питав, — долинуло з якогось кутка. — Кажі краще, як добратися до центру.

Той, що "з іншого боку", пошукав очима того, що "з якогось кутка", і виразно промовив:

— А ти не пхай носа до чужої розмови, теж мені...

Він сказав слово, яке в одних іде за нормальну лексику, а в інших кваліфікується за ганебні непристойності. Той, що "з якогось кутка", почав негайно розштовхувати пасажирів, аби добратися до лихослова і поговорити з близької дистанції. Зімнявши вимушений опір кількох бабусь, яким, щоб пропустити охоронця чемних манер, довелося звалити з ніг групу підпилих слюсарів, той, що "з якогось кутка", взяв за петельки того, що "з іншого боку". Почулися репетування і слова, за якими навіть на Фіджі нас відрізняють від решти людства.

У той же час брутально повалені бабусями слюсарі, які до того мирно бесідували про переваги вітчизняних шкворнів, повстали і додали до того, що знають на Фіджі, рулади, які примушують ціпеніти навіть сторожових вівчурів. Усі чоловіки змовкли, і от-от мало б зайти замирення, але заголосили жінки, яким здалося, що їх прилюдно гвалтують.

Не відаючи, що твориться в салоні, водій тролейбуса біля першого ж міліціонера зупинив машину, доповівши, що везе, видать, банду. Міліціонер викликав підмогу, зупи-

нив рух. Невдовзі у тролейбусі, з якого нікого не випускали, почалися з'ясування. На запитання, з чого виникли бешкети, 10 відсотків опитаних вказали на того, що "з іншого боку", 6 — на того, що "з якогось кутка", а 84 твердо трималися переконання, що зініціював антигромадські прояви негідник, який ховається під личиною інтелігентного чоловіка літ п'ятдесяти.

— До речі, — сказала йому молодиця, коли того під руки виводили з тролейбуса, — звідси до центру сотня кроків. Вважайте, ви на місці.

Варіант II

— Ви не підкажете, як добратися до центру?

Чемний інтелігентний чоловік нахилив до молодиці голову, чекаючи на відповідь.

— Доїдете цим тролейбусом до площі, — відповіла та, — а потім пересядете на трамвай. Тільки сідайте не на четвертий номер, бо він вас завезе на край світу, а перейдіть вулицю, там є зупинка першого маршруту...

— Не обов'язково злізати на площі, — поправила її сусідка, — можна їхати ще одну зупинку, зійти, а там завернути за ріг, і трамваїв — на вибір.

— Не засмічуйте чоловікові мізків, — заперечив підтоптаний молодик. — Вам краще вийти отут, пересісти на маршрутку, і гонорово доїдете аж до пам'ятника. Знаєте, де у нас в центрі пам'ятник Шевченку?

— При чім тут пам'ятник?! — розсердилась молодиця. — Він, чей, не на екскурсію їде. Он валіза, сумка через плече. У маршрутку пан взагалі не влізе. Така тиснява... Вчора мені там яйця подусили.

— То не біда, не чоловік же ваш їхав, — пожартував фарбований дідок. — До речі, ми вже проїхали площу, де ходить трамвай.

Інтелігентний чоловік, що цікавився центром, рознерву-

вався і попхався до виходу.

— Між іншим, — кинув підтоптаний молодик, — тут ви вже не пересядете на маршрутку.

— Тепер краще їхати "на круг", — порадила маленька добродійка. — На зворотному шляху побачите магазин "Молоко", там вийдете і спитаєте.

Але пасажир з валізою і з сумкою через плече не захотів слухати. Він рвонув двері і встиг пропхати між ними валізу. Водій тролейбуса побачив у бічне дзеркало, як хтось на ходу намагається вилізти з салону, і зупинився біля групи муніципалів, які, юрмлячись на сонечку, поплескували об долоні гумовими кийками.

— Хлопці, заберіть п'яного хулігана. Ламав двері на ходу! — гукнув водій.

— А щоб вас шляк трафив! — вилаявся до всього світу інтелігент і сів на валізу. Але не надовго, бо за образу при виконанні службових обов'язків муніципали діють особливо оперативно.

Варіант III

Коли пана з валізою і сумкою повели, тролейбусні гіді як один повернули голови і ще довго спостерігали за чорною групою охоронців порядку, над якою гойдався капелюх шанувальника міського центру.

— А прикидався вихованою людиною, — з гіркотою в голосі зітхнула маленька добродійка, яка рекомендувала йому їхати "на круг". — А ми тут перед ним розсипалися, як бісер перед свинею, пхалися з допомогою...

— Маєте рацію, — підтримала потужна, як вечірня хмара, ґаздиня з кошелем цибулі. Вона щойно зайшла до тролейбуса і намагалася відразу з усіма подружити. — Схожий до нього минулого разу, як я їхала на "Центральний" з бульбою, такий рейвах зчинив! А виглядав на професора: штани — на дротах, "метелик" на шиї, проділ на голові —

рівний, як дорога на Самбір. І з чого все вийшло? З дурниці. Я поставила на сидіння біля нього мішок. То він так почав обзиватися! Я так до худоби не говорю. Подумати тільки, сказав, що я — варвар! І ще якесь слово говорив — взагалі сороміцьке...

— Може, "вандал"? — прийшов на допомогу інтелігентний чоловік років п'ятдесяти, який їхав з околиці до центру.

— Точно! — вигукнула газдиня і почала придивлятися до інтелігента. — Людоньки, так це ж він!

— Ви ж говорили, що той був схожий на хулігана з валізою, — вступилася молодиця, — а вони зовсім не подібні.

— А тобі що до цього, хвойдо!

І після цих слів усі побачили, що "вечірня хмара" ось—ось випаде градом.

— Він, сучий син, він. Скинув мішка, і половина бульби розсипалася, а люди її похапали. Та ти знаєш, що я тобі зроблю!

Коли яблуко вдарило Ньютона, це пішло на користь людству. Цибулина, мабуть, не призначена на таку авангардну роль в історії і впливає на долі громадян локально. Принаймні у нашому випадку чемний знавець вандалів стояв на хіднику, одною рукою розтираючи лоба, а в іншій тримав цибулину. А з вікна тролейбуса, який ішов у бік центру, линуло з неймовірною силою:

— Хуліган!

СПИ СПОКІЙНО, ДРУЖЕ!

Почалося з того, що вкрали всі каністри: з бензином, то-солом і моторною оливою. У відповідь я сів і підрахував збитки. Виходило (на ціни того місяця) — вони становили місячну зарплатню. Далі розмірковувати завадив звук семигодинного випуску новин, який линув десь з-за стін. Прислухавшись, зрозумів: заважало щось інше, не інакше, як під вікном хтось точив ножі. Поглянув крізь шиби — нікого. Притамувавши роздратування, виявив, що то я скрегочу зубами.

"Не можна впадати в такий розпач", — подумки наказав собі і почав рахувати до ста.

Перша сотня виявилась непомічною. Друга — теж. Я рахував цілий день. Множив, ділив, добував квадратний корінь. Математика не допомагала. Тоді я взявся співати "Бодай ся когут знудив".

— Пияки нещасні, — почув я за спиною біля ляди з хлібом. — Люди бідують, а їм весело.

Повернувшись мовчки з магазину додому, вислухав дружину, інтернаціонально співчутливу вихованку часів застою:

— У Сомалі голод, в Італії політична криза, а ти раюєш у своєму нікчемному горі. Соромно!

"І справді гидко, — подумалось. — Треба кінчати з егоїзмом. Подумаєш — нещастя..."

Життя стало в наїжджену колію і так котилося кілька діб. Але якось ранком у двері подзвонили.

— Вуйку, — сказав, привітавшись, сусідський хлопчик, — ми збираємо офіру на підгодівлю бродячих псів. З вас дві гривні.

Я дав. Але добросерде хлоп'я не йшло.

— У вас вночі хтось колупався в машині.

Я вилетів у двір. На моєму "Кадеті" не було верхнього вентиляційного люка.

Тихо в журливій задумі падав дощ, і за рівнем води в салоні можна було зробити висновок, що злодії працювали ще звечора. Я запитав пенсіонерку на балконі, чи не помітила чогось особливого, підозрілого. Вона, відколи одружився її син, весь час сиділа на балконі, йдучи з нього тільки під час сильних циклонів.

— Ви, мабуть, про лючок? — уточнила вона. — Я запитувала тих майстрів. Вони сказали, що беруть його на ремонт і все погоджено з вами.

Тоді я сів за кермо, дав газу і помчав до гаражного кооперативу запитати, може, там є порожній бокс. За будь-яку ціну.

За будь-яку знайшовся. Але мене попередили, що в ньому досить легко знімається брама. Петлі виходять надвір, і якщо злодії прийдуть із переносною електрозваркою...

"Ні, дзуськи, — поклявся я. — Не дамся".

Відтак припинив із жінкою подружні стосунки і переселився до гаража. Не те щоб я її кинув. Просто вийшло на зразок поїздки на нелегальні заробітки в Португалію.

Якоїсь ночі я побачив у щілину, як зблискує і палахкотить переносна електрозварка... Бандитів було двоє, судячи з голосів, хлопці дебели. "Розвідним ключем справлюсь хіба що з одним, а другий як торохне..." Вирішив піти на хитрість. Хай вони крадуть машину. Хай. А я лежатиму між передніми і задніми сидіннями. Коли ж вони доїдуть до своєї "малини" і вийдуть, я стрімголов перескочу до керма і — шукай вітру в полі. До того ж запам'ятаю їхні прикмети для фоторобота.

Коли брама була знята, злодії почали лаятись:

— Ну, й жлоб же цей "кадет"! Лючка не міг вставити — щоб він напудив у штани на весіллі!

Це — один. А другий:

— Ситуація міняється. У мене грип, і ускладнень я не хочу наживати.

"Бач, який вчений, може, й лікар, бандюга", — осудливо

подумав я про нинішню інтелігенцію. Але другий вирішив інакше.

— Давай заженем на ближню точку. А коли переполох вляжеться, переженемо куди збирались.

Ближньою точкою виявився бокс у паралельному ряді гаражів. Поставивши машину, бандити тут же зачинили на колодку двері і пішли геть. "Ну, що, вкрали, песиголовці?!" — злорадів я, вийшовши зі схованки. Але змордований голодом і холодом, на ранок я почав стукати у браму. Марно — ніхто не підходив. Тоді зібрався з духом і щосили закричав. Голос мій, відбиваючись від стін, глушив мене.

— Ти що здурів?! Сусідів побудив! — це був голос дружини.

— А ти що, — крикнув їй брутально, — ти не знаєш, що вкрали машину, а я тут сиджу змерзлий та голодний і чекаю бандитського лома?!

— Заспокойся, — крикнула й вона. — Ти вдома, у власному ліжку. А нині лише шоста ранку.

Та я не заспокоївся. Побіг у трусах до телефону і набрав 102. Мені втомлено відповіли: "Таких, як ви, багато, і немає бензину їздити на кожний виклик". Лаючись, я повернувся до спальні. Дружина стояла в халаті і, поглядаючи на мене, крутила біля скроні пальцем.

— Дурнику, — заспокоювала вона. — У нас все гаразд — ми ніколи не мали машини, згорів телевізор, а холодильник не піддається ремонту. У нас нічого красти. Ти зрозумів? Спи спокійно, друже.

"Як добре, яке щастя!" — подумалося крізь оздоровлюючий сон.

О, СОЛОДКІ СНИ!

Я не думаю, що ранки скрізь починаються з того, що вас сварить дружина. Розмова відбувається на кухні, ви відрізані в кутку, з якого неможливо дотягнутися навіть до ручки радіо. А говорить вона про те, що вчора ви смажили на вечерю бульбу, попередньо її не почистивши.

— По-перше, — говорите ви, налягаючи на логіку, — я вчора бульби не смажив, по-друге, сам бульбу ту їв і нічого такого не помітив, по-третє, взагалі ніхто ніяких порушень технології в приготуванні їжі не зауважив, бо увечері не було світла, а по-четверте, якщо бульбу справді засмажено непомитою і в колушках, то на це здатен тільки твій племінник. Цей тухлій протягом усього кварталу закоханий.

Інша б замовкла, а моя Ганка — ніколи у світі.

— Що? Тобі вже очі коле дитина моєї сестри?! Мені скалічив життя, то ще й бідному хлопцеві не даєш дороги! Бач, він тебе, товстошкुरого, об'їв на пательню бульби! Хлопчина, може, й недочистив яку картоплину, економлячи, щоб ти не дорікав шматком хліба...

У цей час "бідний хлопчина" спить під вікном на канапі, хоча будильник на його столику підняв усіх у під'їзді. Сперечатися з Ганкою не варто, бо, по-перше, немає часу, по-друге, все одно дійдемо до того, що мій дід мав на Збоїщі коханку, по-третє...

Електробритва у мене в портфелі, два плавлених сирки — теж, отож поспішаю на роботу. Вдень і ввечері, я це знаю з довгорічної практики, Ганка буде знову моєю доброю Ганкою, навіть може колись у кіно в особливо пікантній ситуації пробуркотіти "мій голубе" чи взяти до себе на сумку мою руку. А ранки, ранки у нас, як олімпійські розминки, після яких без страху йдеш у вогонь і в воду, в трамвай і ляльковий театр.

І все-таки, думається, що не в усіх домівках дні почина-

ються саме так. Я припускаю, що спочатку десь далеко-далеко сходить сонце, проміння його зазирає у вікно, чоловік іде по молоко, а жінка, зустрічаючи його, з ласкавим гумором говорить: "Це, мабуть, до дощу". Всі снідають, щебече малеча, а бабця помахом руки проводить вас виконувати напружені плани.

У цій гіпотезі довелося утвердитися вчора. Я прокинувся від шепоту Ганки до бабці: "Тихо, він прийшов пізно, ще не виспався". Я подумав, що то про племінника, і нишком зиркнув на канапу. Але племінник взагалі ще не приходив. Тільки згодом зрозумів, що то йдеться про мене. "Що ж твориться на білому світі? Мо', хто із близьких помер? А може, я у відрядженні?" — снувалося в голові.

Тільки все було у моєму рідному домі. Ганка оберігала саме мій сон. А коли я поголився і зайшов до кухні, біля паруючого горнятка з кавою святковим салютом лежало сузір'я канапок, а дружина притрушувала їх пахучою зеленню.

"Може, в лотерею виграли?" — подумалось.

— Покуштуй, чи не замало цукру? — сказала Ганка, і в цю мить вона була простою і доступною, як великі люди. Коли я відходив на роботу, у вікно визирнула бабця і сказала, певно, щось добре, бо кутики губ у неї стирчали догори.

Що могло статися? Невже ми починаємо нове, невідоме життя? Радісна тривога бентежила груди. На дванадцяту дня я остаточно переконався, що закоханий у Ганку, як тоді, у парку на Погулянці. Серце моє ворушило ребра, коли я востаннє крутнув телефонний диск.

— Рідна моя, — сказав я і набрав побільше повітря, — я тебе теж люблю.

— Тихше, — відповіла вона, — нас можуть почути.

— Ти часом не прихворіла? Ранком виглядала виснаженою...

Вона заплакала.

— Ти цілу ніч мені снівся. Ти був гарним хлопцем, як

тоді, на Погулянці, — схлипнула Ганка, — а я тебе за щось дрібне, непотрібне ображала, була несправедливою... Мені так соромно...

О, солодкі сни! Ми плакали і сміялися. Ні, я таки твердо переконаний, що ранками часом таки спершу сходить сонце, а потім уже починається усе інше. Цієї переконаності в мене ніхто не відбере, навіть Ганка, яка сьогодні почала день з повідомлення, що звечора я поставив туфлі ногами врізнобіч. До коханки діда ми не дійшли — я втік.

СТАРІ ГРЕЦЬКІ ПОБРЕХЕНЬКИ

Іліада

Краяни і сучасники Одиссея називали його мудрим не через те, що він вигадав "троянського коня". Щиро кажучи, збираючись на війну з Троєю, він уже мав необхідні креслення, і, взявши через військкомат бригаду кваліфікованих теслярів, міг уже за кілька місяців вистругати оту бойову споруду. А ще за тиждень-другий данайці висадили б з неї десант у ворожому лігві.

Зроби Одиссей все так, вийшов би бліцкриг і Троя згоріла б ще до зими, видатні головорізи з обох сторін не встигли б стати народними героями, і вся мілітарна кампанія греків проти дому Пріама скидалася б на травневу штурханину знеславленої "лівиці" з уславленими радикалами біля міських пам'ятників. Сліпий Гомер, переглядаючи архіви, не зміг би спинити око на якійсь більш-менш поважній війні і не надихнувся б на "Іліаду".

Але Одиссей мав у голові щось інше, ніж миттєве пограбування заморської столиці. Щось, мабуть, не влаштовувало його на родинному острові Ітака, і він хотів затриматись на театрі війни. Можливо, сімейні чвари, фригідність Пенелопи, протяги в палаці, котрий не давали ремонтувати домочадці. Бо й тоді ремонт був знесилюючою і тривалою справою. А може, навпаки — Одиссей подався воювати саме через ремонт: мовляв, я з хлопцями погуляю у Малій Азії, а ти, Пенелопо, у цей час міняй собі шпалери і переставляй меблі як забажаєш і скільки хочеш!

Є варіант і гастрономічного характеру. І він не такий брутальний та нікчемний, як може здатися легковажному люду. Припустімо, Пенелопа клала в котлети замало часнику і багато хліба замість манки. І робила їх без яєць, через що вони, котлети, вже по дорозі до рота у повітрі кришилися і падали на штани, залишаючи непристойні пля-

ми. Можливо, салат з баклажанів і квасолі вона не заправляла перцем, і його могли їсти тільки нетелі. А може, кулінарні рецепти Пенелопи були дуже гострими, і вона катувала царя скаженими капусняками з оцтом чи тушкованими з паприкою січениками під свіжим хроном. З хронічними різями у шлунку Одиссей навідався до лікаря, котрий порадив монархові, аби лишитись живим і уникнути резекції, змінити кухню. А як ти її в біса зміниш, не замінивши дружини?!

Кілька разів Улісс, як звали Одиссея друзяки з Риму, намагався заговорити з Пенелопою про перші страви, але після репліки "Тобі, гадові, нічим не догодиш!" до других не доходив. Він танув на очах. Аж тут дійшли чутки про війну з Троєю, і Одиссей порятувався. Він записався волонтером і прибув на збірний пункт раніше, ніж континентальні війська. А щоб колеги не передумали, цар Ітаки поширив буйду, буцім Олена, дружина самодержця Менелая, злигалася з сином Пріама Парісом, який проводив у Греції вакації. Але не просто зрадила чоловіка, а ще й втекла з хахалем до Трої. Боже, який стався після цього рейвах! Кожен день вояків водили містом на стройову, і вони страшенно брязкали зброєю. А зі штабу Одиссея ще й підкинули гасло "Даєш Трою!", під яким вийшла передовиця впливової афінської газети "Досвітній експрес". Тираж тричі повторювали, а передовицю сам Орфей поклав на ноти. Пісня "Вставай, Елладо грізна, вставай на смертний бій!" дістала державну премію і була рекомендована для виконання на професійній сцені і в самодіяльних колективах.

А Олена, цнотлива цариця, у цей час їздила на село варити королівське варення з агрусу і вишневого листа. Ягода того року вродила рясно, жінки навіть боялися, що забракне цукру. Але люди Одиссея задурно підвозили цукор, тільки б цариця не запрягала додому. Більше того, Улісс, котрий підробляв складанням гороскопів, просив передати, що для неї краще переваренити увесь грецький агрус,

ніж хоч на мить появитися в столиці — богиня Афродіта шукає її, аби за якісь витівки позбавити краси.

Так, Одиссей знав, кому що сказати. Пристаркувата Олена не подумала об тім, що їй вже фактично нічого втрачати, і дуже налякалася. З усього було видно, що вона взагалі не повернеться до родини в столицю, аби не ризикувати красою, від якої лишилися тільки штучні "льоки зваби" на скронях. Тим часом часописи, близькі до Улісса, почали безсоромно називати Менелаїху Прекрасною (буква "П" прописна) Оленою, і піндоси, як називали греків слов'яни, ледь не збожеволіли. "Ганьба! — кричали вони в ареопазі і на пасовиськах. — У Еллади вкрали красу, а ці мухоморіцарі, бач, не знають, що робити". Особливо несамовитими були жінки. Одна з них позувала штатному художнику Одиссея для плаката "Батьківщина-мати кличе!".

Терпець народу урвався. Військо кинулося до галер, щоб рушити за море нищити підлих, віроломних, підступних троянців.

Так уже в ті глухі часи було доведено, що краса врятує світ.

Одиссей перед тим, як посадити свою команду на корабель, знайшов у порту рибалку, який за помірну плату згодився на вітрильнику змотатися на рідний острів Ітаку до Пенелопи і передати, що війну—розлучницю не вдалося відвернути і він, Одиссей, умре на бойовиську з її іменем на устах.

"Боже, — прошепотіла, почувши заповіт чоловіка, Пенелопа, — а я, негідниця, таку людину зводила зі світу капусняками. Вернись, Одиссею!"

Але крик кохання не досяг слуху Улісса. При висадці на азійський берег греки грянули "ура!" і вплили у переможну війну.

Одиссея

Минуло якихось десять літ. Троянська війна заверши-

лась, і ватаги щасливих ахейців поверталися додому — хто в Афіни, хто в Спарту чи Лідію. Всі славили Одиссея за його вдалий проект з "Конем". Але ні лаври переможця, ні слава винахідника не тішили його — треба було плисти на свій острів до занудної Пенелопи, будь вона неладна зі своїм куховаренням і всім іншим. Та на людях, під час нескінченних узливань і пиятик, Улісс пояснював свій кепський настрій тим, що йому треба добиратися далі, ніж тому ж Агамемнону, Менелаю чи десятку інших достойників, що були царями більших чи менших сіл. "А сердешна Пеня (так він називав Пенелопу) жде — не діждеться".

При цьому він прозоро натякав, що на морі йому шкодитиме бог пучини Посейдон, а це може на день-два затримати повернення. Говорив він так на той випадок... Зрештою, навіщо пліткувати. Ви ж по дорозі до зубного лікаря теж ходите по колу — то в кнайпу зайдете, то не в той трамвай сядете, то не той дантист приймає, що минулого разу... Але всі ці штучки все одно закінчуються бормашиною.

У численних звітах Одиссей твердив, що, відпливши від Трої, першу зупинку зробив на землі кіконів. Історики письмово й усно клянуться, що це міфічне плем'я хазяйнувало десь у Фракії, нинішній Болгарії. Отже, Одиссей, великий майстер астролії, взяв курс не в обхід Греції до рідної Ітаки, а на північ, до Чорного моря. Во давав волоцюга! Зрештою, Пені можна було вішати на вушка будь-яку локшину. Для неї що кікони, що гагаузи чи поліщуки — один біс, котрий заважав Адіку (так вона вечорами називала Одиссея) вчасно повернутися додому. А затримався в дорозі Улісс рівно на десять літ. Уявляєте, як блудив!

Після першого блуду, під час якого кікони добре дали по писку звияжцям, убивши просто так 72 ветеранів війни, Одиссей повернув на південь, ближче до хати. Загалом він хотів побувати в Маріуполі і закласти свій музей в Одесі, але побоявся, що там живуть ще більші кікони. І мав,

мабуть, рацію, бо якраз у ту пору на наших узбережжях йшла приватизація флоту, і хитромудрого царя обібрали б до нитки.

Потім вони крали овець у Поліфема і Інтерпол розшукував їх за побої і осліплення господаря. Одиссей переховувався в той час у палаці Еола, де підупалі від страху і одоманітних харчів пірати знаменито пиячили. Деякі з їхніх тостів дійшли до наших днів — "За тих, хто в морі!", "За любов!", "На коня!" та ін. Та невдовзі ватаг затужив за коханням і подався до Цірцеї, але по дорозі нарався на лестригонів, які знищили майже увесь флот і зжерли екіпажі. "На фіга нам була та Цірцея?! — зітхнули ті, що лишилися живі. — Повернули б на зюйд-вест і за тиждень мали б своїх домашніх краль". Але Одиссей таки попхався до доньки Геліоса і Перси, сестри Еста і Пасіфаї, тітки чарівниці Цірцеї (у вужчому колі — Кірки). З його усних заяв пізніше був створений цілий епос про цю недобру повію. Це вона підступно нагодувала і напоїла греків до абсолютно свинської подоби. І якби не корінь, що мав Одиссей, вони хрюкали б і досі, але він вивів їх із запою, і багато хто відтоді "зав'язав" до скінчення античного світу. Ходили чутки, що Цірцея змахлювала з випивкою: самогон був не з цукру, а з гнилої бульби, а щоб відбити запах — заправила ще й карбідом.

Тяжко було у Цірцеї. Одні тверезо нудилися, інші хотіли на тихі води і чисті зорі Ітаки. Одиссей часто порівнював чарівницю із рідною Пенелопою і не бачив різниці. Його полон явно затягнувся, і котроїсь ночі, коли Цірцея присипляла діток від Одиссея — Телегона і Латину, — герой накивав п'ятами. Втеча була вдалою — до кінця днів Цірцея через найкращих адвокатів не могла розшукати аліментника.

Між іншим, відтоді Улісс планував авантюри тільки з участю жінок — при згадці про кіконів і лестригонів здригалися найзадубіліші негідники з його команди. Були си-

рени, Сцілла і Харібда, яких заради конспірації Одиссей у звітах поробив монстрами. О, це були найсолодші чудовиська сексу, які не давали зімкнути очей. Напівживі мандрівники зовсім випадково вислизнули з їхніх обіймів, скориставшись тим, що жінки відвозили на ремонт ліжка. Зрештою, можна зрозуміти — сорока-п'ятдесятирічні вояки чимало залишили сил під Троєю, охляли в подорожніх здибанках. Та й вік, погодьтеся, далеко не півнячий. Зате Каліпсо! О, як було добре у цієї поміркованої і ласкавої німфи острова Огігія! Можете не дивитися на карту — не знайдете. Інакше він уже був би заморською територією України. Нові українці не дурніші за Одиссея й досі купили б і острів, і Каліпсо, і райські кущі.

Полон у Каліпсо був найтривалішим. У ньому було добре. Одиссей, бувало, зупиниться біля пісочниці і ткне пальцем у котрусь дитину:

— Ти чий?

— Ваш, тату.

— А як звати?

— Навсіфой.

— А отого?

— Навсіной.

— Теж наш?

— Аякже. Тут чужих нема.

"Навсіфой, Навсіной... Ну і фантазія у цієї Каліпсо! А отой, третій, мабуть, Навсікой," — подумки міркував Одисей.

Каліпсо почала втрачати навички німфи і поступово перетворювалася на вуйну. Аж ось прилетів Гермес і наказав їй негайно спекатися Улісса.

— Але ж у нього нема корабля, — намагалася пручатися молодиця.

— Ну й дідько з ним, з кораблем, — гримів Гермес. — Ти поглянь на себе. Давно я не бачив німф, схожих на копицю сіна. Завтра ж: пліт — мішок — Ітака! Чуєш? Щоб завтра

цього волоцюги не було!

Сяк-так добрався Одисей до чергового острова, де жила Навсікая, що готувалася йти заміж. Побачивши на березі нагого героя, вона втратила мову. Свого часу, аби почати Троянську війну, Одисей придумав крилату фразу "Краса врятує світ", хоча був переконаний: насправді вона його, світ, ставитиме на вуха, а порятовують компліменти.

— О прекрасна діво! — почав він (за опублікованим текстом Гомера), — вродою ти рівна богині Артеміді. Та й справді, чи не богиня ти, що своєю красою нагадала мені струнку пальму біля вівтаря Аполлона...

І Навсікая забула, з ким мала брати шлюб. За тиждень голодранця відпоїли, відгодували, дали добру одежу і дивилися на нього як на пристойну партію для принцеси Навсікаї. І, мабуть, Одисей женився б, якби не заїжджий кобзар. На бенкеті той ударив по струнах кіфари і почав речитатив про взяття Трої й Уліссових однополчан. Тут Одисей зачав ревно плакати, зізнався, хто він і куди оце десять літ добирається. Краще б не говорив, бо уже завтра був споруджений корабель, який до вечора доставив бідаку на Ітаку. При цьому йому під страхом смерті заборонено було підходити до штурвалу. Позаяк з друзів-мореплавців Одиссея не лишилося в живих жодного, ніхто не заважав йому розповідати про пригоди, ніхто не уточнював і не спростовував.

Щаслива Пенелопа плакала і готувала капусняки. Якось Одисей сказав їй:

— Пеню, коли ми сиділи у концтаборі в Каліпсо, нам подавали пироги з сиром. І все це у сметані...

Але рецепт не був переказаний повністю, позаяк дзвінкий ляпас заглушив кулінарні тексти.

— Ти, пройдисвіте, вже вдома, — грайливо нагадала Пенелопа.

Так щасливо завершилися багаторічні поневіряння Одиссея Лаертовича, царя райської Ітаки.

НА ВІДПОЧИНОК

Коли Левко Іванович втрачав душевну рівновагу, нервував і ставав вкрай неуважним, це було сигналом, що він збирається на відпочинок. Цього разу першою помітила наближення відпустки секретарка Леся. Вона вранці зайшла до кабінету шефа і передала Левку Івановичу щойно почуту новину з життя колективу, а саме: архіваріуса Бомбейка знову викликають до школи. Кожному відомо, що наймолодший з густої порослі Бомбейків здатен на такі коники, що вчителі, які бодай раз випадково зайшли до його класу сіяти добре і вічне, неодмінно опинялись на обліку в серцево-судинному закладі.

І як би ви думали, відреагував на ганебну новину Левко Іванович? Він поглянув крізь вікно у далечінь, яку затуляли стіни сусідньої контори, і без здивування запитав:

— А хіба Бомбейко ще не має середньої освіти?

— Він має вищу, — намагалася внести ясність Леся, — але синок його, Богдасик, приніс з дому kota, і той видувив усіх білих мишей у зоокутку.

Іншим часом кончина гризунів виховного призначення нашила б на трудову біографію архіваріуса чимало брудних латок, але ниньки Левко Іванович лише й сказав у задумі:

— Добрий кіт, не якесь ледаче паскудство. Коротше, до обіду всі знали, що шеф при надії, тобто збирається у відпустку. Загалом він впадав у морочливий стан не через те, що сушив голову, як добратися до Кавказу і звідти, чи зважував, який туризм принагідніший: піший по горах чи морський на лайнері. Цих проблем у нього не існувало. Зате інші не давали спокою. За місяць до можливої відпустки Левко Іванович починав уявляти розмову про неї із Степаном Теодоровичем. І страшенно пітнів, коли внутрішній голос раптом візьме й шепне: "Вам ще й відпочивати треба? А що ви робили цілий рік?!". І шепне саме басом Сте-

пана Теодоровича. Просто ганьба. "Я й справді, мабуть, недоробляю", — заснують думки, а тут ще Левко Іванович пригадає, що не виробив заходів на останню рекомендацію, і від всього того аж зімліє.

Але пройти бар'єр Степа Теодоровича — не головне. А що як іронічний Сергій Остапович, начальник значно вищий, у відповідь на його повідомлення про відпустку візьме і скаже цинічно: "Чого це ти все питаєш про відпустку? Може, не заслужив?". А що йому у відповідь? Сказати, що не заслужив — ніби бунт. Скажеш: заслужив — зарозумілість.

Тоскно на душі у Левка Івановича, невиразно. Якби ж то доповідати тільким тим двом! А Гаврило Харитонович! Він завжди уважно вислухає, а потім так собі, між іншим, почне перераховувати всякі лиха і біди. І про те, що котрийсь з вугільних басейнів не виконує плану, отже, десь недодержують палива, яке, звісно, хліб промисловості. А взяти вивезення буряків — бензину бракує, щоб їх доставити куди слід, снігом припорошило, а людям — давай солодко-го. А он що робиться в країні, де ходять піастри! Оці грошові знаки так впали на ціні, що бідняк не може купити традиційного в тих краях літра червоного до обіду.

І думай, Левку, чи не виглядаєш ти зі своєю відпусткою на фоні всіх цих економічних страждань таким собі байдужим ласуном?

І так кілька тижнів картань, аналізувань, сумнівів і полухань. У цей час Левко Іванович втрачає здоровий колір обличчя, кілька кілограмів ваги і зовсім не здатен оцінити витівок Бомбейкового Богдасика. Потім, уже на відпочинку, коли десь на другий тиждень він переконується, що навіть за низького рівня вуглевидобутку люди не втрачають апетиту, починає розуміти, що курс піастрів від нього не залежить, і швидко поправляється, набирає нормальної ваги і...

Загалом керівники сусідніх контор на свої відпустки

просто пишуть накази і, дзеленькнувши телефоном, їдуть куди хто хоче. А Зашивайло бере навіть секретарку з її сім'єю. Але всі вони не мають Степана Теодоровича, Сергія Остаповича і Гаврила Харитоновича. А як же без їхнього напуття? Якесь дезертирство...

Та ось все зроблено. В усіх інстанціях побував, квиток і путівка в кишені. Оголошують посадку. Але на душі — неспокій. Здається, не всіх повідомив. Та згадувати пізно. Співробітники садять у вагон. Поїзд рушає, аж раптом одне з вікон розчиняється і над пероном лунає переляканий голос:

— Друзі, подзвоніть додому і скажіть сім'ї, що я поїхав у відпустку!

ЛИСТ ДО ОНУКА

Дорогий наш нащадку! Як старша людина, не можу радіти з того, що час плине швидко і невблаганно. А тому до твоєї святкової радості докину свій сум з приводу того, що від нас відійшов ще один рік. Які не які, а все-таки 365 днів, оберт навколо Сонця. Хоча, судячи з "наличия отсутствия", обернулися ми не тим боком, а може, й взагалі крутилися не там, де належало.

Я завжди поважав і вірив в астрономію, але могло так трапитись, що і вона стала ідеологічною дисципліною, як, наприклад, історія чи мова міжнаціонального спілкування, і пустилася берега, переплутавши деякі одвічні закони і числа. Якщо це так, то їй важче буде повернутися на орбіту істини, ніж, скажімо, отій панельній статистиці. Остання дає помацати себе, і всесоюзному форуму народних депутатів завжди буде легше з нею, ніж з астрономією, де чимало недосяжного, а часом і невидимого. Думаю, проти повернення їй доброго імені голосуватиме переважна більшість.

Загалом же саме невидимістю і абстрактністю та деякими іншими своїми рисами обидві науки уподібнюються. Візьмемо астрономічний предмет Місяць. Ще до того, як американці висадилися на ньому, навіть дитина знала про його другий бік. Хоч ніколи й не бачила. Це в Місяця. А в статистиці?

Всі ми чули, що наші хлібороби зібрали цього року більше тонни зерна на кожного жителя республіки. За таких обставин, як твердить неудоконалена політекономія, повинно наступити повне процвітання: бери — не хочу, їж — уже по зав'язку. Але воно, мабуть, наступало не в нашому напрямку, бо ніхто не відчув сили його атак. Припускаю, що тут так само, як і в Місяця, є темний, зворотний бік, куди й пішло зерно.

Називай мене хоч консерватором, мій онучку, але я по-

боююсь наших успіхів. Якось так завжди виходило, що успіхи — наші, а добре від них іншим. Поки ми робили такі-сякі легкові автомашини, доти можна було їх купити. Як тільки якість підросла до світових стандартів, авта поїхали за кордон. Або ось ще: як тільки ми знайшли багато нафти, у нас стало бракувати бензину, а на Заході щезла енергетична криза. І так завжди й в усьому. Ніби перша наша заповідь — розвивай капіталізм. Зрозуміло, за кордоном. Хай, мовляв, вони там у ньому сильніше мучаться і швидше світову революцію роблять.

І все-таки жаль минулого рочка, хоч ми й не там оберталися. Було в ньому і дещо світле, пам'ятне. Якось, прогулюючись з нашим песиком, знайшли дещицю. Гроші не такі вже й великі, але пенсіонеру помітна допомога. Купили на всю суму ліверних ковбас — вони ще тоді були. Щоправда, сталася неприємність. Якоїсь ночі, коли ми спали, не стало електроструму і ковбаса засмерділася у холодильнику. Твоя бабуся впала в нерви і почала звинувачувати всю нашу неозору, могутню енергосистему, буцім хтось із її працівників довідався про наші великі закупівлі продовольства і, для науки іншим, вимкнув світло. Ти вже дорослий, студент і розумієш, що це не так.

Користуючись нагодою, скажу, що з енергетикою у нас те ж саме, що з нафтою і автомобілями: поки не було гігантських електростанцій, у хатах була напруга 220 вольтів і освітлювалися міста, а тепер простуєш по головному проспекту навпомацки.

Але повернемося до наших витрат і економій. Якщо на ковбасах ми явно втратили, то в іншому випадку добре зекономили. Сусід згори залив нас водою, і в стінах погоріли дроти. Це буває — ти знаєш з фізики, — коли їх замурують неізольованими. Доки лупали стіни, чекали, коли зійде вода і отямиться електрик, якого за першим разом ударило стіною під напругою, минуло два тижні. Ми з бабусяю страшенно відстали від подій у світі, бо не дивилися те-

левізора, але появилась економія. Я підрахував: якби отак залило країну і у всіх дроти виявилися б не ізольованими, ми могли б знайти кошти на разові шприци, і СНІД не так зухвало загрожував би людству.

Дорогий онучку, ти забув написати, скільки треба надіслати тобі грошей. А може, й навмисно не сказав. Якщо так, дякуємо тобі за делікатність. Вишлемо з пенсії. А поки що вітаємо тебе з Різдвом і Новим роком, який, думаю, принесе багато радощів і зміцнить наш авторитет на міжнародній арені, який і так як в італійського тенора.

Хай заздять.

Твій дідусь.

ДЛЯ ОБОВ'ЯЗКОВОГО НЕВИКОНАННЯ

Головуючий у короткій довідці, яка передувала доповіді та обговоренню, охарактеризував бульборузу як культуру, яка після завершення дослідів своїм появленням на полях докорінно змінить наші уявлення про господарювання, введе нас у світле майбутнє, а там, де постараються, — і в сьогодення повного тріумфу всіх продовольчих програм і накреслень.

Ті з присутніх, хто були молодші, при цих словах застигли, як ірландські сетери, що близько почули деркача. Вони стали сучасниками великого прориву вітчизняної селекції, яка введе нас... Старші з незворушними обличчями намагалися зробити якісь підрахунки з участю фантастичної культури, з якою їм доведеться ще не один день во-втузитися по активах і зборах.

"Хух! — зітхнув подумки головууючий, коли закінчилася нарада. — Здається, не всі, але багато очей засвітилося. І ці люди штовхатимуть прогрес уперед. Справу зроблено".

На кущовому семінарі, який відбувся днем пізніше, про бульборузу вже говорили як про реальну річ, яка невідпорно наступає в нашому напрямі. Створювалось враження, що дехто з промовців давно з нею знається, але не подавав виду, бо невільно було це робити, позаяк кворум у попередньому складі вважав її буржуазною провокацією.

На районному активі бульборуза знайшла найактивнішу підтримку. Її, героїню перших газетних полос, закликали любити і шанувати в кожній сім'ї, у кожній оселі. Але хтось, не дочувши, кого саме треба кохати в такий інтимний спосіб, кинув недоречну репліку. Зчинився галас. Недотепа оголосили ворогом вітчизняної науки і гальмом у виконанні продовольчих перспектив. І, здається, зажадали зняти з роботи. А оскільки ця колотнеча комусь

здалася схожою на торжествуючий плюралізм, то заголовки про це зібрання мали майже наукове звучання: "Передове не залишає шансів віджилому".

На сільських зборах бульборуза була сприйнята не так активно і без поляризації позицій. Місцевий філософ — старий їзовий Юрасик — пояснив це тим, що тут, у селі, вже немає речей, які можна було б ділити. "Не те, що в районі, — там посади, товари. Завжди хтось когось їсть і робить цапом".

Запитань не було жодних, хоча йшлося про те, що ростиме за хатами вже завтра. Підніс руку лише директор школи, який попросив по складах назвати нову культуру — про неї в школі найближчим часом будуть писати твори. Відповідні роз'яснення були дані. На тім і розійшлися.

У віддаленому бригадному селі звістку про світле майбутнє полів взагалі якось не зауважили. Їзовий, який ділився нею біля хлібної лавки, висловлював припущення, що культура ця татарська — звучить, самі розумієте, побасурманському, — а хочуть її завести, щоб люди краще розуміли татарське питання — наскільки воно гірке. Їзовому ніхто не повірив, бо той любив шукати істину часом у склянках, а тому розійшлися по домівках фактично без будь-яких новин. Лише один з учасників розмови доніс додому невиразний спогад про брехливого їзового.

— Здається, діти, знову будемо мати кок-сагиз, — сказав він без страху і радості. А через те, що нинішньому поколінню людей це слово ні про що не говорить, то фраза навіть не була забута, бо її не запам'ятовували. Оскільки ж відбувалася ця розмова з одного речення десь за містечком Хировом, то бульборуза далі не пішла, далі — кожна дитина знає — державний кордон, а там у людей свої справи. Трохи, правда, прикро, зарозуміло себе поводять, не дослухаються. Але ну й що! Зате у нас рух пішов. А без руху немає життя. А без такого руху — нашого.

Зміст

Митника взяли.....	4
Банкрутство WC.....	7
Клятї підпільні мільйонери.....	11
Щасливе повернення Адама до раю.....	15
Планида Ромка.....	18
Полїт до чорної діри.....	21
Щодня, щохвилини з бандитами.....	24
Як ми лапали злодія.....	27
Зніміть рейтузи, і буде сонячно.....	31
Дорожня карта на щодень.....	35
Варіанти фортуни.....	38
Спи спокійно, друже.....	42
О, солодкі сни!	45
Старі грецькі побрехеньки.....	48
На відпочинок.....	55
Лист до онука.....	58
Для обов'язкового невиконання.....	61

Бібліотека журналу «ПЕРЕЦЬ. Весела республіка»

Передплатний індекс 60194

Головний редактор Володимир Чепіга

Свідоцтво про державну реєстрацію
друкованого засобу інформації
КВ №23039-12879ПР від 28.12.2017

Засновник:

ПП «Загальнополітичне видання «СІЛЬСЬКІ ВІСТІ»,
газета захисту інтересів селян України»

Видавець:

ПП «Видавництво «СЛОВО»

Адреса редакції:

03047, м. Київ, Проспект Перемоги, 50, офіс 520
тел.: 044 454-87-68
perets.vr@ukr.net

Бібліотека журналу «ПЕРЕЦЬ. Весела республіка» №11-2018

Володимир Артемович ПАЛЬЦУН

ЩОДНЯ, ЩОХВИЛИНИ З БАНДИТАМИ

Редактор Володимир Чепіга

Підписано до друку 06.06.2018. Формат 70х100/32.
Папір офсетний. Друк офсетний. Умовн. друк. арк. 2,8.
Обл. вид. арк. 2,28. Наклад 1800 прим.
Зам. 060618/П-1.

Друк ТОВ «Основа-принт»

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №2072 від 25.01.2005 року